

Gårdfarihandlare

Jag ser dem alla framför mig, de gamla gårdfarihandlarna:

Skräddar Edvin

Glasögon Karlsson

Skar(a) Anders

Lidström (Billige Kalle? – inte alls billig)

Linköpings Gustafssons

Skräddar Edvin

Liten, mager och senig gubbe. Han kom med en liten kärra, som han drog efter sig. Han hade inget stort sortiment. En liten väska med knappnålar, säkerhetsnålar, vita band med flera småsaker. Han var tystlåten, närmast lite blyg, som jag minns honom.

Glasögon Karlsson

En liten rund, fryntlig och glad herre. Jag kan inte riktigt komma ihåg vad hans väska innehöll. Jag tror att han mest tog upp beställningar på tyger med mera. På våren sålde han också fröer. Vad jag däremot minns, är när han tömde sin smålandsbörs på köksbordet och räknade sin kassa.

Skar(a) Anders

En ganska kraftig och halt gubbe. Han kom från Skara. Under hela sommarhalvåret levde han i sin båt. På vintrarna hyrde han in sig hos någon som behövde hjälp med vedhuggning.

Han samlade kråkbärsris på holmarna i skärgården och tillverkade jättefina kvastar av. Jag vet, att ibland väntade mor på honom, för att kvasten hon hade började bli utsliten. Annars hade han lite varierande varor. Han tog upp beställning på tyger. En gång sålde han muggar, spillkummar och karotter i något slags tegel. Mor köpte 4 st spillkummar och 1 mugg och vi barn var lyckliga när vi fick var sin av dem. Jag har min kvar ännu, fastän kantstött och spräckt vårdar jag den ömt, och tänker på gamla Skar Anders. Ibland sålde han ansjovis. Då fick vi gå till bryggan med en kruka och han öste upp ansjovis ur en träkagge. Jag minns honom som en snäll liten gubbe.

Lidström

Stor och fet (hur han kunde vara så fet är en gåta). Han åkte på en cykel med extra stor pakethållare varpå han hade en stor koffert fastspänd med remmar. Han hade mycket grejer han. För oss barn var det spännande att få se så mycket fina kläder.

Minnesbilden av honom är när han kom gående uppför backen, svetten rann nerför pannan på honom, och han tog fram sin röda snusnäsduk och torkade pannan. När affären var avslutad och han åter dragit åt remmarna om den stora kofferten, ville han bli förd över sjön till Vänsö. Det var vi barn som fick ro honom över sjön. Vi orkade ju inte hjälpa honom med cykeln och kofferten. Han fick själv lyfta dem i båten. Men sedan sjönk han, pustande, ner på toften där bak och så var det bara att ro så mycket man orkade. Så fick vi en liten slant för besväret. Vem som givit honom smek- eller öknamnet "Billige Kalle" vet jag inte, men han visste att han kallades så och verkade vara stolt över det.

Linköpings Gustafssons

Det var ett äkta par. Han var visst hästskojare också. De kom inte så ofta till mitt hem, men det hände ibland. De kom alltid åkande med häst och vagn. Det var något av mystik över dem. De skröt alltid över sin fina trika som var så stark.

Marianne Nilsson, Lagnö 10 mars 1999

Kringresande handel

Minnen från 1920-talet av vandringsmän som försörjde sig med att gå omkring i bygderna. De färdades med att vandra, cykla eller åka med häst och vagn eller också kom de sjövägen.

Det var mycket spännande med de besöken när de plockade upp alla grejor från sina stora tunga kappsäckar. Det fanns allt från knappnålar till kläder.

Det var många som kom, men den mest efterlängtdade var en farbror Larsson (Billiga Lasse). Han kom med häst och en stor vagn och en söt vit hund. Han huserade i fårhuslogen och sov på skullen i det sköna höet, och så var han kvar i flera dagar. Vi var ju ett tjugotal ungar, så det var ständiga besök hos honom. Han hade lakritspipor och Pix-tabletter, som någon unge kunde köpa om han/hon råkade ha en slant.

En man cyklade omkring och sålde glasögon. Det var nog inte så lyckat, men många köpte av honom. Det var ju ett äventyr att åka till stan på den tiden.

Ja, så var det skohandlaren. Jag fick ett par kängor med lite högre klack på. Det var ju fint värre, men tyvärr passade de ej så bra. Men vad gjorde det!

Skärsliparen var välkommen. Saxar och knivar var alltid slöa.

Men när zigenarna kom i skaror var det lite nervöst. De ville spå i hand och tigga till sig en höna, som de vred nacken av.

Så kallade "agenter" kom och tog upp beställning på en del varor. Många kom och ville ha husrum över natten. Kanske det blev en krona i ersättning. De flesta som kom blev ju också "fägnade" med kaffe och stort bullfat.

Besök av en annan art var ju kötthandlare Gustav Fredriksson, som kom med häst och vagn. Han hade en hjälpreda med sig. "Pojkkräket", som satt på kuskbocken stelfrusen, fick komma in i värmen och få lite varmt i sig. Han blev senare en kändis i bygden, Hilding Bielkhammar.

Längre fram i tiden kom drickabil. Man köpte svagdricka i 5-liters flaskor. Brödbil som tillhandahöll tårter och godis kom också. En smålänning sålde trädgårdsmöbler och tvättbaljor av zink. I början av 1940-talet kom elen till bygden och med dem dammsugaragenterna.

Nu är det bara glassbilen som tutar och kör. Glass visste man inte vad det var när man var barn.

Maja Kjellgren f. 1913, Tyrislöt i mars 1999

Handelresande (provryttare) i S:t Anna

Det var inte bilväg ut till Norra Finnö förrän i början av 1930-talet, så då fick de handelsresande som representerade respektive firmor och sålde varor till affärerna istället färdas ut till lanthandlarna med båt.

Det var Albert Samelius, Stenbro som med sin båt, så att säga var dåtidens sjötaxi, körde dessa handelsresande (provryttare) omkring till affärerna. Affärerna som nåddes sjövägen var, Strömmen, Hulvik (Kalsjö), Lagnö, Sanden, Grövik (Södra Finnö), Morsholmen i Gryt och ibland även affärerna i Breviksnäs och Valdemarsvik (sistnämnda besök tog som regel 2 dagar).

Resorna till de närmaste affärerna tog för det mesta hela dagen och halva natten och företogs många gånger i höstmörker och storm.

Taxa för den lilla turen—de fem första uppräknade affärerna var 10 kronor. När Morsholmen kom med kostade det 15 kronor för en dag, som då kanske kunde sträcka sig till klockan tio på kvällen innan man kom tillbaka. Hustrun Märta Samelius väntade då med mat plus logi och frukost till ett pris av 5 kronor.

Handelsresande (provryttare) på 1920-30 talet:

Arnvall, Bröderna Köhler

Bergner, Gutav Nyströms Specerier

Andersson, Rundströms Järn

David Johansson, Weydes Färg

Levi Eriksson, Ost

Arvidsson, Cloetta

Nonne Hall, Swartz

Bönvik, Papper

Sko Kalle

Toresson

Beckman Manufaktur

Joel Gustavsson, specerier

Tjärholmen 1999-04-14 Margit Phil